

**АЛЫП
ЕЛДЕР
НАЗАРЫ
АЭС-та**

5-бет

**АБЫРОЙ
БИГИНДЕ**

6-бет

**ХАС
СҰЛУДЫҢ
ЖАЗЫҒЫ
НЕ?**

8-бет

ЗАҢ газеті

zangazet@mail.ru
№92 (3623) 5 желтоқсан 2023

ZANMEDIA.KZ Қоғамдық-саяси, құқықтық газет

6 ЖЕЛТОҚСАН –
ҚР ПРОКУРАТУРАСЫ КҮНІ

**ЗАҢСЫЗДЫҚҚА
ЖОЛ БЕРМЕУ -
БАСТЫ МІНДЕТ**

1991 жылғы 6 желтоқсанда «Қазақ ССР прокуратура органдарының бірыңғай жүйесін құру, олардың дербестігі мен тәуелсіздігін қамтамасыз ету туралы» қаулы қабылданды. Осы күннің құрметіне күнтізбеде жаңа мереке – Прокуратура күні пайда болды.

Прокуратура органдарының тарихы сонау ежелгі заманнан бастау алады. Мемлекеттік басқарудың жоғарғы органы тапсырмаларының орындалуын қадағалау міндетін жүзеге асырған алғашқы мемлекеттік институттардың бірі – Сайонат деп аталды. Біздің жыл санауымыздағы V ғасырда сайондар патшаның елшісі ретінде Остгот патшалығының аумағында тапсырмаларды орындау бойынша қадағалау міндетін атқарды. Өртүрлі істер жүктелген олар негізінен жергілікті басқарушылар мен шенеуніктерді бақылауды басты қызметі санады.

Прокуратура алғаш рет Францияда 1302 жылы монархтың мүддесін қорғайтын орган ретінде құрылды. Патшаның «көзі» саналған прокурордың көмегімен ол мемлекеттік механизмнің жұмысын бақылай алды.

Кеңес үкіметінің тұсында 1933 жылы маусым айында жаңадан құрылған прокуратура органдарында жазалау функциясы басым болды.

Ал, мемлекетіміз тәуелсіздік алып, өз алдына ел болғалы прокуратура органдары біршама өзгерістерге ие болды. Атап айтқанда, прокуратура органдарының негізгі қызметі Ата Заңымыздың 83-бабында айқындалған.

(Соңы 4-бетте)

ҚЫЗЫЛОРДА ОБЛЫСТЫҚ СОТЫНА – 85 ЖЫЛ

«СЫР СОТТАРЫ - ӘДІЛДІК АЙНАСЫ»

Қыстың алғашқы күні Алаштың бұрынғы астанасы, Сыр өңірінің бас қаласы Қызылордада облыстық соттың 85 жылдық мерейтойы қорытындыланды. Айтулы мереке ресми жиынмен ғана шектелмеді. Мерейтой құрметіне ұйымдастырылған маңызды шаралар қалалық, аудандық соттарда жыл бойы жалғасын тауып, тек соттардың емес, жалпы жұртшылықтың рухын көтерді.

«Жаңа Қазақстандағы сот жүйесін жетілдіру» тақырыбында халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция, судьялар арасында құқықтық турнир, БАҚ өкілдеріне арналған «Сот репортері» байқауы ұйымдастырылды. «Сыр соттары – әділдік айнасы» атты шығармашылық байқауда судьялар мен сот қызметкерлері бақ сынаса, өңірдегі құқық қорғау органдарының қызметкерлері футбол мен волейболдан сайыс өткізді. Бұған қоса Қорқыт Ата атындағы Қызылорда университетінің 3-4 курс студенттері арасында «АДМ-ПРОЦЕСС–2023» әкімшілік рәсімдік процестің үздік білгірлері» кәсіби шеберлік конкурсы өткізілді.

(Соңы 2,3-беттерде)

МӘСЕЛЕ

МЕМЛЕКЕТТІК ҚЫЗМЕТТЕ ЖЕКЕ МҮДДЕ БОЛМАЙДЫ

Халық мүддесін қара басынан жоғары қойып, азаматтық ұстанымдарынан елдік мұратты биік санайтын бір қауым бар. Ол – мемлекеттік қызметшілер. Билік пен бұқара арасына дәнекер болатын, халыққа қызмет етуге бар күш-жігерін сарп ететін де осылар. Мемлекет жолында отқа жанбайтын, суға салсаң, батпайтын да мемлекеттік қызметшілер. Дейтұрғанмен, бес саусақ бірдей болмайтындығы секілді, бұл топ ішінде де басбұзарлар кездесіп жатады.

Бүгінгі жазбамыз, қызметтік жауапкершілігіне салғырттық танытып, берген антына адалдықпен жауап бере алмаған, оңай олжа үшін көзсіздікке барған бір топ мемлекеттік қызметшілер туралы. Қазакең, «Ет сасыса, тұз себесің. Тұз сасыса, не себесің?», – дейді. Бұл шарасыздан яки амалсыздан айтқаны белгілі. Билігіміздің бет-бейнесіндей болған «қызметкерлер» бүлінсе, қайтпекпіз?

2023 жылдың басынан бері 842 мемлекеттік қызметкер қылмыстық құқықбұзушылық жасап, жауапқа тартылған. 2022 жылы 886 мемлекеттік қызметкер қылмысқа барған. Мемлекеттік қызметкер – еліміздегі билік жүйесінің бет-бейнесі екенін ұмытпағанымыз абзал. Ба-

лық басынан шіриді ме? Қош, әлгі қылмыскерлердің қай тұста тұтылғанын тарқата жазайық. Заң бұзғандардың ішінде пара алу дерегі көп. Қолында билігі бардың қалтасы сөйлейді дейміз бе? Жыл басынан бері жолынан жығылғандардың жалпы саны 842 болса, оның 22,6 пайызы сыбайлас жемқорлыққа жол бергендер. Өткен жылға қарағанда бұл статистика 4,4 пайызға көп. Биылғы көрсеткіш – 190 мемлекеттік қызметкер. «Қалауын тапсаң қар жандырамын» дейтіндер де көп көрінеді. Биыл мемлекеттік қызметпен қатар алаяқтықпен де айналысып жүргендер яки ұсталғандар 167 адамға жеткен. 2022 жылға қарағанда 20,1 пайызға артық. Үздік үштікті, «Сеніп тапсы-

рылған бөтен мүлкті иемденіп алу немесе талан-таражға салу» дерегі бойынша анықталған «қылмыскерлер» түйіндейді. Олардың саны – 107 адам. Сондай-ақ, азаптау ісі бойынша – 39, лауазымдық өкілеттіктерді теріс пайдалану ісі

наградларды қолдан жасау, дайындау немесе өткізу ісі бойынша – 16 және басқа да түрлі қылмыстық істер бойынша 194 мемлекеттік қызметкер жауапқа тартылған.

(Соңы 5-бетте)

бойынша – 31, әскери қызметкерлер арасында бағыныштылық қатынастары болмаған кезде олардың өзара қарым-қатынасының жарғылық ережелерін бұзу ісі бойынша – 31, көлік құралдарын басқаратын адамдардың жол қозғалысы немесе көлік құралдарын пайдалану ережелерін бұзуы – 29, 367 – бап негізінде пара беру ісі бойынша – 21, қызметіне салғырттық таныту ісі бойынша – 17, жалған құжаттарды, мөртабандарды, мөрлерді, бланкілерді, мемлекеттік пошта төлемі белгілерін, мемлекеттік

ӘДІЛДІК АЙНАСЫ»

бірігіп ұйымдастырды. Бұл шара құқықтану білім беру бағдарламалары бойынша студенттерді даярлауда болашақ заңгерлердің мамандыққа қызығушылығын арттыру және дарынды жастарды анықтап, қолдауымен маңызды. Сот процесін жүргізудің теориялық білімі мен практикалық дағдыларын, икемдерін байқау студенттердің қызығушылығын оятты.

Төрт команда қатысқан сайыс төрт кезеңнен тұрды. Студенттердің Әкімшілік-рәсімдік процесік саланы білу деңгейі анықталып, сайысушылар ситуациялық сұрақтарға жауап берді. Сайыс қорытындысы бойынша жеңімпаз командалар жұлделі орындарға ие болып, сәйкесінше қаржылай сыйлықтармен

лығын төрағасы М.Еркінбеков пен облыстық соттың судьясы Ш.Маликова марапаттады. «Сот репортері» байқауының бас жүлдесін жүзден жүйрік шыққан Әсел Нұрлыбаева, «Үздік мақала» аталымын Ержан Қожасов, «Үздік идея» аталымын Айнагүл Манабаева иеленді.

Сонымен қатар, судьялар мен сот мамандары арасында «Үздік сот кеңсесі», «Үздік сот акісі», «Үздік сот қаулысы», «Үздік сот үкімі» және «Үздік сот шешімі» сайыстары да ұйымдастырылды. Сайыста «Үздік сот қаулысы» номинациясын Қызылорда қаласының әкімшілік құқық бұзушылықтар жөніндегі мамандандырылған сотының судьясы Сауле Бакуова, «Үздік сот үкімі» номинациясын Жаңақорған аудандық

ЛЕБІЗ

Мұхтар ЕСЖАНОВ,
отставкадағы судья:

«Ашық билік абыройды көтереді»

85 жылдық мерейтой өте жоғары деңгейде өткізілді. Ғылыми конференцияда судьялар тәуелсіздігін нығайту туралы пікірді айттым. 2002 жылы ескі ғимаратта отыратынбыз. Сол кездегі облыс әкімі Серікбай Нұрсисеуовқа кіріп жағдайымызды айттық. Халық әр жерге бармай облыстық соттан бастап барлық соттар бір ғимаратта отырсын. Ел әділдікті, билікті бір жерден тапсын дедім.

Қаладағы соттардың барлығы осы ғимаратта отырғандықтан «Сот билігі сарайы» деген атау келді ойыма. Сот ғимаратын қаланың дәл ортасына көшіру қауіпті дегендер де болды. «Соттан ренжіп шыққандар орталықта шу шығаруы, қарсылық танытуы мүмкін» дегендер де бар. Бірақ төрелік алаңынан елдің бәрі ренжіп шықпайды ғой. Істің әділ қаралғанына көңілі толып, ақысының қайтқанына, құқығының толық қорғалғанына риза болатындар қаншама! Осыны алға тартып, құзырлы органдарға кіріп жүріп Сот билігі сарайының орталық алаңда орналасқан ғимаратқа көшуіне мұрындық болдым.

Ата-бабаларымыз даулы істерді рабат төбе деген биік төбеден отырып, кеңесіп шешетін. Елдің алдында жариялы түрде өткізетін. Қазақ билері елдің айнасы болған. Соттың билігі халыққа жариялы, елге жақын болуы және халық еркін кіріп, еркін шығуы керек. Брюссельде Еуропаның адам құқықтары жөніндегі халықаралық сотында болдым. Есігінің аузында қарапайым әйел отыр. Қазақстандық паспортпен тіркеп кіргізді. Сол соттың ішін түгел аралап шықтым. Бізде де сондай болу керек. Ашық билік абыройды көтереді.

да аумақтағы мемлекеттік органдар арасында шағын футбол мен волейболдан турнир өткізілді.

Тағы бір атап айтарлық тың шара студенттер арасында өткізілген құқықтық сайыс болды. Қорқыт Ата атындағы Қызылорда университетінің 3-4 курс студенттерінің арасында «АДМПРОЦЕСС-2023» әкімшілік рәсімдік процесінің үздік білгірлері» атты облыстық кәсіби шеберлік конкурсын Қызылорда облыстық сотының әкімшілік істер жөніндегі сот алқасының және Қызылорда облысы мамандандырылған ауданаралық әкімшілік соты

марапатталды. Белсенді қатысқан топтарды шебер дайындағаны үшін топ жетекшілеріне алғыс хаттар табысталды.

85 жылдық шара шеңберінде БАҚ өкілдері де назардан тыс қалмады. Себебі, соттар мен бұқаралық ақпарат құралдарының көздеген мақсаты бір, яғни, еліміздің өсіп-өркендеуіне, дамыған мемлекеттермен тең тұруға үлес қосу. Мерейтой құрметіне орай «Сот репортері» байқауы жарияланып, қорытындыланды. Жеңімпаздарды облыстық соттың ғимаратында ҚР Судьялар одағының Қызылорда облысы бойынша филиалы

сотының судьясы Эльдар Рысқұлов, «Үздік сот шешімі» номинациясын азаматтық істер бойынша Қызылорда қалалық сотының судьясы Әсел Карбозова, әкімшілік істер бойынша Қызылорда облысының мамандандырылған ауданаралық әкімшілік сотының судьясы Зәуре Жарылқасынова иеленді.

Облыстық сот ұжымы сот төрелігін іске асырып қана қоймай, қайырымдылық шараларына да белсенділік танытып келеді. Мерейлі мереке қарсаңында сот ұжымы «Атамекен» отбасы үлгісіндегі балалар ауылына арнайы барып, тәрбиеленушілерге сыйлықтар үлестіріп, балаларға қуаныш сыйлады.

Салтанатты шарадан соң төрағаның өзі бастап қонақтарды күрделі жөндеуден өткізілген сот ғимаратымен таныстырды. Қазақ тарихында өзіндік орны бар Қызылорда облыстық сотының мерейлі тойы нақты жоспармен, жинақы әрі әсерлі өтуімен есте қалары анық. Бұл ретте, облыстық соттың төрағасы Әділхадиди Шығамбаев бастаған, қылмыстық істер жөніндегі сот алқасының төрағасы Жанат Бекжанов, Сот әкімшілігінің Қызылорда облысы бойынша департамент басшысы Сағатбек Сүлеймен, облыстық соттың судьясы Шолпан Маликова, Арал аудандық сотының төрағасы Камшат Сәдуақасова қостаған судьялар қауымына аға ұрпақтың айтар алғысы шексіз.

Түймегүл ИБАШЕВА,
«Заң газеті»

байқауы судьялар мен мамандардың шығармашылық қабілеттерін шыңдауға арналды. Байқауда сайысқан «Тұмарымыз – Заңымыз» (Қызылорда қалалық және №2 қалалық сот), «Төрелік» (Байқоңыр қалалық, Арал, Қазалы, Қармақшы аудандық соттары), «Ақиқат» (Жалағаш, Сырдария, Шиелі, Жаңақорған аудандық соттары), «Фемида» Қызылорда облысы бойынша мамандандырылған соттары) командалары бір-біріне есе жібермеуге тырысты. Дегенмен, жарыстың аты жарыс, додада мықтылардың жеңіп шығуы шарт.

Командалар таныстыру кезеңін өлең-жырмен, әнмен айшықтады. Екінші кезеңде істерді қарау, дауды медиация тәртібімен реттеу, отбасы құндылықтарын сақтау тақырыптарын қозғайтын сахналық қойылымдар тамашаланды. Байқауға көрермендерді де белсенді қатыстыруға басымдық берілді. Осы ретте Қызылорда облыстық сотының тарихына қатысты сұрақтар қойылып, дұрыс жауап берген көрермендерге сыйлықтар табысталды. Байқау қорытындысына сай «Ақиқат» командасы жеңіске жетті.

Әр шараның тәрбиелік мәні зор

Қоғамда салауатты өмір салтын насихаттауға жалпы қазақстандық судьялар атсалысуда. Олардың қатарында қызылордалық судьялар да бар. Мерейтойға ғана байланысты емес, бұл өңірде соттардың қатысуымен спорттық шаралар тұрақты түрде өтеді. Іс-шаралар күнтізбесіне спорттық сайыстар да еніп, сәуір айында судьялар мен сот қызметкерлері арасында спорттың бірнеше түрінен спартакиада, қараша айын-

ЛЕБІЗ

Ғалия ШЫҒЫСОВА,
отставкадағы судья:

«Ұйымдастырушыларға алғысым шексіз»

Жеке басым мерейтойды ұйымдастырып, жүзгіріп жүрген қыз-жігіттерге алғысымды білдіремін. Керемет өтуде, бұрын бірге жұмыс істеген судьялардың басы қосылып, мәре-сәре болып жатырмыз. Осы сотта жеті төрағамен бірге жұмыс істедім. Облыстық сотта жалғыз әйел судья болдым. Көпшілігі сот отырысы көп болатын. Аудан, ауылдарға барғанда жас қой деп күдікпен қарағанымен, алайда, табандылық танытып істі дұрыс шешкенімізде алғыстарын жаудыратын.

Мұны айтып тұрғаным, адал еңбек түбі еленбей қалмайды, жастар осыны естен шығармай, елге адал қызмет етуге міндетті. Еліміз аман, жеріміз тыныш болсын.

ЛЕБІЗ

Светлана ЖУЫНТАЕВА,
Қызылорда облыстық сотының судьясы:

«Мерейтой ұжымның бірлігін нығайтты»

Мерейтой аясында көптен көрмеген әріптестерімізді көріп, көңіліміз көтеріліп қалды. Бірге қызмет еткен апай-ағайларымызбен қауыштық, бір жасап қалдық. Тарихты ұмытпау керек. Әділеттің адал жолында талмай еңбек етіп келе жатқан азамат ретінде өз бақытын Отанына, халқына қалтқысыз қызмет жасау деп білетін, «қара қылды қақ жарған», әділетсіздікке бармайтын әріптестеріміздің еңбектеріне оң нәтиже, тиынақты табыс тілеймін. Мерейтой біздің ұжымның бірлігін нығайтты, ынтымағын арттырды. Үлкенге құрмет көрсету – кішіге міндет екенін ұқтырды.

